

दुर्गम क्षेत्रका ज्यान जोखिममा परेका गर्भवती तथा सुत्केरी महिलाका लागि
हवाई उद्धार सम्बन्धी
कार्यविधि, २०७७

नेपाल सरकार
महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय
सिंहदरवार, काठमाडौं ।

दुर्गम क्षेत्रका ज्यान जोखिममा परेका गर्भवती तथा सुत्केरी महिलाका लागि हवाई उद्धार सम्बन्धी
कार्यविधि, २०७७

प्रस्तावना: राष्ट्रपति महिला उत्थान कार्यक्रम मार्फत दुर्गम हिमाली तथा पहाडी क्षेत्रमा ज्यान जोखिममा रहेका गर्भवती तथा सुत्केरी महिलाहरूलाई हवाई उद्धार गरी मातृमृत्यु दर, बालमृत्यु दर घटाउन वाञ्छनीय भएकोले,

नेपाल सरकार, महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालयले देहायको कार्यविधि बनाएको छ ।

परिच्छेद - १

प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:** (१) यस कार्यविधिको नाम "दुर्गम क्षेत्रका ज्यान जोखिममा परेका गर्भवती तथा सुत्केरी महिलाका लागि हवाई उद्धार सम्बन्धी कार्यविधि, २०७७" रहेको छ ।
(२) यो कार्यविधि नेपाल सरकार, महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालयबाट स्वीकृत भएको मितिदेखि प्रारम्भ हुनेछ ।
२. **परिभाषा:** विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधि:-
- (क) "कार्यक्रम" भन्नाले दुर्गम हिमाली तथा पहाडी क्षेत्रमा ज्यान जोखिममा रहेका गर्भवती तथा सुत्केरी महिलालाई गरिने हवाई उद्धार सम्बन्धी कार्यक्रम सम्झनुपर्छ ।
- (ख) "गर्भवती" भन्नाले महिलाको पेटमा गर्भ रही सुत्केरी नहुँदा सम्मको अवधिलाई सम्झनुपर्छ ।
- (ग) "ज्यान जोखिममा परेका गर्भवती तथा सुत्केरी महिला" भन्नाले लगातार लामो प्रश्रव वेधा (१८ घण्टा भन्दा बढि) लागि बच्चा जन्मन कठिनाई भएको, बच्चाको हात खुट्टा वा शरीर पहिला निस्किएर बच्चा जन्मन कठिन भएको, शिशु जन्मेको ३० मिनेटसम्म पनि सालनाल ननिस्केको (Retained Placenta), गर्भमा नै बच्चाको मृत्यु भएको, गर्भवती महिलाको हात, खुट्टा र शरीर अधिक सुन्निएको, गर्भवती अवस्थामा हुने (Antepartum Haemorrhage-APH) र प्रसूति पछिको अवस्थामा हुने (Postpartum Haemorrhage-PPH), अधिक रक्तश्राव भएको, सुत्केरी हुने क्रममा उच्च रक्तचाप तथा एकलम्पिसया (Severe Pre-eclampsia & Eclampsia) भएको, पाठेघर फुटेको लक्षण देखिएको, पाठेघर भन्दा बाहिर बच्चा बसेको शङ्का भएको, बच्चा जन्मेको २४ घण्टाभित्र बच्चा अत्याधिक निसासिएर सास फेर्न गाह्रो भएको (Severe birth asphyxia) तथा रक्तअल्पता भएको गर्भवती तथा सुत्केरी महिला सम्झनुपर्छ ।
- (घ) "दक्ष प्रसूतिकर्मी (Skill Birth Attendant)" भन्नाले मिड्वाइफ (Midwife) वा अनमी वा स्टाफ नर्स वा एम.बी.बी.एस गरी मान्यता प्राप्त संस्थाबाट SBA/ASBA

१०/११/११

१

१०/११/११

१०/११/११

१०/११/११

तालिम प्राप्त स्वास्थ्यकर्मी भन्ने सम्झनु पर्दछ । यस बाहेक DGO,MDGP,MD Gyne/Obs सम्बन्धी अध्ययन तथा तालिम प्राप्त गरेको स्वास्थ्यकर्मी लाई समेत सम्झनुपर्छ ।

- (ड) "दुर्गम क्षेत्र" भन्नाले सडक यातायातको सहज पहुँच नपुगेका दफा ४ बमोजिमका दुर्गम हिमाली तथा पहाडी क्षेत्रका जिल्ला सम्झनुपर्छ ।
- (च) "निर्देशक समिति" भन्नाले दफा ६.१ बमोजिमको हवाई उद्धार निर्देशक समिति सम्झनुपर्छ ।
- (छ) "पोषण स्याहार तथा यातायत सहयोग" भन्नाले दुर्गम क्षेत्रमा ज्यान जोखिममा परि हवाई उद्धारबाट सुविधा सम्पन्न अस्पतालमा पुर्‍याईएकी महिलालाई सुत्केरी अवस्थामा खुवाउने पोषिलो खाना (दूध, घिउ, सुत्केरी मसला, माछामासु, फलफूल) नवजात शिशुको लागि न्यानो कपडा (बेबि ब्ल्याकेट, भोटो, टोपि, दौरा,सुरूवाल, न्याप्किन) सुत्केरी महिलाको लागि न्यानो कपडा(गाउन, म्याक्सि, पेटिकोट, चोलो, मोजा, जुता, सेनिटरी प्याड) र अस्पतालबाट घर फर्किदाको यातायात बापत दिइने सहयोग समेतलाई सम्झनुपर्छ ।
- (ज) "प्रजनन स्वास्थ्य" भन्नाले प्रजनन सम्बन्धी शारीरिक, मानसिक तथा सामाजिक स्वास्थ्य स्थिति सम्झनुपर्छ ।
- (झ) "मन्त्रालय" भन्नाले महिला बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय सम्झनुपर्छ ।
- (ञ) "विभाग" भन्नाले महिला तथा बालबालिका विभाग सम्झनुपर्छ ।
- (ट) "विशेष परिस्थिति" भन्नाले बाढी, पहिरो, भुकम्प, हावाहुरी, हुण्डरी, महामारीका कारण सडक सञ्जाल क्षतविक्षत भइ सडक यातायातका साधन सञ्चालन हुन नसकेको र काबु बाहिरको परिस्थिती सम्झनुपर्छ ।
- (ठ) "समन्वय समिति" भन्नाले दफा ६.३ बमोजिमको हवाई उद्धार समन्वय समिति सम्झनुपर्छ ।
- (ड) "सिफारिश समिति" भन्नाले दफा ६.५ बमोजिम स्थानीय सिफारिश समिति सम्झनुपर्छ ।
- (ढ) "सुत्केरी" भन्नाले महिलाले बच्चा जन्माएको अवस्था देखि ४५ दिन भित्रको अवधिलाई सम्झनुपर्छ ।
- (ण) "हवाई उद्धार" भन्नाले ज्यान जोखिममा परेका गर्भवती तथा सुत्केरी महिलालाई हवाई यातायातको साधनबाट तोकिएको नजिकको आमा सुरक्षा कार्यक्रम लागु भएको सरकारी अस्पतालसम्म पुर्‍याउने कार्यलाई सम्झनुपर्छ ।
- (त) "हवाई साधन" भन्नाले नियमित हवाई उडान वा हेलिकप्टर सम्झनुपर्छ ।

०३३/११/११

२

५/११/११

५/११/११

५/११/११

जावत सुरज
मन्त्री

परिच्छेद - २

उद्देश्य, कार्यक्रम सञ्चालन हुने स्थान र सेवा प्रदायक संस्थाको छनौट

३. उद्देश्य: हवाई उद्धार कार्यक्रमको उद्देश्य देहाय बमोजिमको रहेको छः-

(क) महिलाको सुरक्षित मातृत्व र प्रजनन स्वास्थ्य सम्बन्धी हकको कार्यान्वयन गर्नु

।

(ख) नियमित यातयात सेवा नपुगेका दुर्गम हिमाली तथा पहाडी क्षेत्रमा बसोबास गर्ने महिलाको गर्भवती तथा सुत्केरी अवस्थाको कारणबाट हुने सम्भाव्य मृत्यु वा जोखिमबाट बचाउनु ।

(ग) महिलालाई सुरक्षित प्रसूति सेवा उपलब्ध गराउनु ।

(घ) नवजात शिशुलाई सुरक्षित मातृत्व सेवा उपलब्ध गराउनु ।

४. हवाई उद्धार कार्यक्रम संचालन हुने जिल्ला र स्थान: अनुसूची-२ मा उल्लेख भए बमोजिमको हुनेछ ।

तर यसभन्दा अगाडि पूर्णरूपमा हवाई उद्धार कार्यक्रम लागू भएका र यस कार्यविधिमा सडक पुगेको भनि हटाईएका जिल्ला तथा स्थानीय तहमा (प्राकृतिक तथा अन्य विपद बाढी पहिरो, भुकम्प, हावाहुरी, महामारीका कारण) विशेष परिस्थिति उत्पन्न भइ गर्भवती तथा सुत्केरी महिलाको जीउज्यान जोखिममा परेको प्रष्ट आधार भएको अवस्थामा ती स्थानबाट हवाई उद्धार गर्न बाधा पुगेको मानिनेछैन ।

५. हवाई उद्धार कार्यक्रमको लागि सेवा प्रदायक संस्थाको छनौट:- (१) हवाई उद्धार कार्यक्रमको लागि सेवा प्रदायक संस्था सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ मा भएको व्यवस्था बमोजिम सरकारी, निजी तथा अन्य क्षेत्रबाट खरिद गरिनेछ ।

(२) सेवा प्रदायक संस्था छनौट नभएसम्मका लागि रक्षा मन्त्रालयसँग समन्वय गरी नेपाली सेनाको हेलिकप्टर मार्फत हवाई उद्धारका काम गरिनेछ । नेपाली सेनाको हेलिकप्टर तत्काल उपलब्ध हुन नसक्ने तर तत्कालै उद्धार नगरे ज्यान जोखिममा पर्ने अवस्था भएमा निजी सेवा प्रदायकबाट सरकारी दररेटमा हवाई सेवा लिन सकिनेछ ।

परिच्छेद - ३

हवाई उद्धार सम्बन्धी प्रक्रियागत व्यवस्था

६. हवाई उद्धार सम्बन्धी कार्यको लागि देहाय बमोजिमका समिति रहनेछन्।

६.१ हवाई उद्धार कार्यलाई मार्गदर्शन गर्न देहाय बमोजिमको हवाई उद्धार निर्देशक समिति रहने छः-

(क) सचिव, महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय -संयोजक

(ख) सहसचिव, विपद् व्यवस्थापन महाशाखा हेर्ने, गृह मन्त्रालय -सदस्य

(ग) सहसचिव, संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय -सदस्य

०९/११/११

३

[Signature]

[Signature]

[Signature]

आचार्य सुन्दर
मन्त्री

- (घ) सहसचिव, गुणस्तर मापदण्ड तथा नियमन महाशाखा,
स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय -सदस्य
- (ङ) सहसचिव, संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय -सदस्य
- (च) सहसचिव, रक्षा मन्त्रालय -सदस्य
- (छ) महाशाखा प्रमुख, महिला सशक्तिकरण महाशाखा, महिला,
बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय -सदस्य सचिव

६.२ निर्देशक समितिको काम कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः-

- (क) हवाई उद्धार गर्ने सम्बन्धमा आवश्यक नीति, योजना, तथा कार्यक्रम स्वीकृत गर्ने,
- (ख) हवाई उद्धार गर्ने सम्बन्धमा आएका समस्या तथा चुनौतिका विषयहरूमा छलफल गरी स्पष्ट निर्देशन दिने,
- (ग) हवाई उद्धार सम्बन्धमा आवश्यक मार्गदर्शन गर्ने,
- (घ) हवाई उद्धार सम्बन्धमा आईपरेका आकस्मिक समस्या समाधान गर्न विभिन्न सरोकारवालाहरूसँग समन्वय गर्ने,
- (ङ) स्वीकृत नीति, योजना तथा कार्यक्रमको कार्यान्वयन सम्बन्धमा अनुगमन गर्ने,
- (च) सुत्केरी तथा गर्भवती महिलाको उद्धार गर्ने क्रममा सरोकारवाला निकायमा सेवा लिनुपर्दा सदस्य प्रतिनिधिहरूले तत्काल उद्धारमा सहयोग गर्ने,
- (छ) हवाई उद्धार बापतको हवाई भाडा रकम, पोषण स्याहार तथा यातायात खर्च बापतको खर्च रकम समितिबाट अनुमोदन गर्ने, गराउने ।

६.३ हवाई कार्यक्रम अन्तर्गत सेवा प्रदायक संस्थाले हवाई उद्धार कार्यको समन्वय गर्नको लागि देहाय बमोजिमको हवाई उद्धार समन्वय समिति रहने छः-

- (क) महाशाखा प्रमुख, महिला सशक्तिकरण, महिला बालबालिका तथा ज्येष्ठ
नागरिक मन्त्रालय -संयोजक
- (ख) उपसचिव, विपद् व्यवस्थापन शाखा, गृह मन्त्रालय -सदस्य
- (ग) उपसचिव, अर्थ मन्त्रालय -सदस्य
- (घ) उपसचिव, संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय -सदस्य
- (ङ) शाखा प्रमुख, गुणस्तर मापदण्ड तथा नियमन शाखा,
स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय -सदस्य
- (च) प्रतिनिधि, नागरिक उड्डयन प्राधिकरण -सदस्य
- (छ) निर्देशक, परोपकार प्रसूति तथा स्त्री रोग अस्पताल -सदस्य
- (ज) इकाई, राष्ट्रपति महिला उत्थान कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई,
महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय -सदस्य सचिव

७८१/११

४

[Signature]

[Signature]

[Signature]
सचिव
मन्त्री

६.४ समन्वय समितिको काम कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः-

- (क) तोकिएको अस्पतालसँग सहकार्य गर्ने,
- (ख) सम्बन्धित निकायसँग समन्वय गरी हवाई उद्धारलाई प्रभावकारी बनाउने,
- (ग) प्राप्त सूचनाको आधारमा हवाई साधन उपलब्ध गराउन निर्णय गर्ने,
- (घ) हवाई उद्धार गर्दा उद्धार गरिने महिलाको स्वास्थ्य स्थिति, मितव्ययीता र अस्पतालमा उपलब्ध सुविधाको अध्ययन गरी अनुसूची-३ बमोजिमको पायक पर्ने उपयुक्त नजिकको अस्पतालमा लैजाने व्यवस्था मिलाउने,
- (ङ) हवाई उद्धारको लागि सेवा प्रदायकलाई आदेश दिइसकेपछि गन्तव्य अस्पतालमा सो व्यहोराको जानकारी दिई आवश्यकता अनुसार हवाई उद्धार गर्ने स्थानसम्म ल्याउने डोको, स्टेचर र एम्बुलेन्स सेवा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ सोको लागि सम्बन्धित स्थानीय तह वा जिल्ला प्रशासन कार्यालयलाई समेत अनुरोध गर्ने,
- (च) हवाई उद्धार सम्बन्धमा आकस्मिक रूपमा आइपरेका समस्या विश्लेषण गरी आवश्यक निर्णय लिने वा निर्देशक समितिमा राय सहित सिफारिश गर्ने । सिफारिश गरिएका व्यक्तिको र सेवा प्रदायक व्यक्तिको नाम अध्यावधिक गर्ने,
- (छ) समन्वय समितिको संयोजकले तोके बमोजिमको सदस्य सचिवले हवाई उद्धारको अन्य कार्य गर्नुपर्नेछ ।
- (ज) स्थानीय स्वास्थ्य संस्थामा उपचार हुन नसक्ने भनी सम्बन्धित स्थानीय तहका जनप्रतिनिधि, स्वास्थ्यकर्मी तथा प्रमुख जिल्ला अधिकारीले दिएको सूचनालाई आधार मानी उद्धार गर्ने,
- (झ) हवाई उद्धार गर्नुपर्ने सूचनाको एकीन प्रमुख जिल्ला अधिकारी वा स्वास्थ्यकर्मी वा स्थानीय तहसँग गर्ने,
- (ञ) ज्यान जोखिममा परेका गर्भवती तथा सुत्केरी महिलाहरूको हवाई उद्धारका लागि सम्बन्धित जिल्लाका प्रमुख जिल्ला अधिकारीसँग सूचना एकीन गरी उद्धार गर्ने,
- (ट) सिफारिस गर्ने व्यक्तिको र सेवा पाएका व्यक्तिको नाम, सम्पर्क नम्बर एवं खर्च अद्यावधिक गर्ने।

६.५ सम्बन्धित स्थानीय तहमा हवाई उद्धार गर्ने कार्य समन्वयका लागि देहाय बमोजिमको स्थानीय सिफारिस समिति रहनेछः-

(क) सम्बन्धित नगरपालिका/गाउँपालिकाको अध्यक्ष	- संयोजक
(ख) सम्बन्धित नगरपालिका/गाउँपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	- सदस्य
(ग) स्थानीय तहको प्रहरी कार्यालय/इलाका/चौकीको प्रमुख	- सदस्य
(घ) स्थानीय स्वास्थ्य संस्थाको प्रमुख	- सदस्य सचिव

38/1/11

५

Handwritten signature

Handwritten signature

Handwritten signature

गर्वत मुख
सन्त्री

६.६ स्थानीय सिफारिश समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः-

- (क) जिल्ला तथा स्थानीय तहभित्र रहेका अस्पतालहरूमा उपलब्ध प्रसूति सेवा सम्बन्धी व्यवस्थाका साथै प्रसूति सेवा उपलब्ध गराउनुपर्ने गर्भवती महिलाको स्वास्थ्य अवस्थाको विवरण अध्यावधिक गर्ने,
- (ख) सम्बन्धित क्षेत्र अन्तर्गत ज्यान जोखिममा परेका महिला वा परिवारका सदस्यबाट अनुसूची-१ बमोजिमको ढाँचामा निवेदन प्राप्त भएपछि हवाई उद्धारको लागि सिफारिश गर्ने,
- (ग) ज्यान जोखिममा रहेका गर्भवती र सुत्केरी महिलालाई नजिकको स्वास्थ्य केन्द्रमा पुर्याउन सहयोग गर्ने,
- (घ) सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थामा उपचार हुन नसक्ने भनी स्वास्थ्य संस्था प्रमुख र स्वास्थ्य संस्थाको दक्ष प्रसूतिकर्मि (चिकित्सक/स्टाफ नर्स/हेल्थ असिस्टेन्ट/अहेव/अनमी, मिडवाइफ) मध्ये कम्तिमा २ जनाको संयुक्त सिफारिश पूर्जा (Referral Slip) प्राप्त भएमा हवाई उद्धारका लागि सिफारिश गर्ने,
- (ङ) हवाई उद्धार गर्दा हवाई साधन (हेलिकप्टर) अवतरण हुने स्थान पहिचान गरी सोको सूचना हवाई सेवा निर्देशनालयलाई दिने र हावाई साधन अवतरण हुने स्थानसम्म विरामी लैजान सहयोग गर्ने,
- (च) सम्बन्धित परिवारको आर्थिक अवस्थाको बारेमा जानकारी लिने,
- (छ) सेवा प्रदायक संस्था र हवाई उद्धार समन्वय समितिसँग निरन्तर समन्वय, संचार र सम्पर्कमा रहने,
- (ज) समितिले गरेका सिफारिशको विवरण अध्यावधिक गरी महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालयमा छिटोछरितो माध्यमबाट उपलब्ध गराउने,
- (झ) अन्य सम्बन्धित सरोकारवाला निकायहरूसँग निरन्तर समन्वय गर्ने ।

७. हवाई उद्धार सम्बन्धी प्रक्रियागत व्यवस्था देहाय बमोजिम हुनेछः-

- (क) दफा ६.५ बमोजिमको स्थानीय सिफारिश समितिले स्थानीय स्वास्थ्य संस्थाको पूर्जा सहितको लिखित सिफारिश समन्वय समितिको सम्पर्क व्यक्तिलाई पठाउने,
- (ख) हवाई उद्धार समन्वय समितिको सम्पर्क व्यक्तिले संयोजकसँग समन्वय गरी तुरुन्त समितिको बैठक बोलाउने । तत्काल बैठक बस्न नसक्ने अवस्थामा उद्धारको निर्देशन दिई पछि बस्ने समितिको बैठकबाट अनुमोदन गराउने,
- (ग) खण्ड (क) बमोजिम स्थानीय सिफारिश समितिको बैठक तत्काल बस्न नसकेको अवस्थामा सोही व्यहोरा जनाइ स्थानीय स्वास्थ्य संस्थाको प्रमुख सहित अर्को एकजना स्वास्थ्यकर्मीले उपलब्ध गराएको पूर्जाको आधारमा समन्वय समितिले हवाई उद्धार सम्बन्धमा निर्णय गर्ने, गराउने। स्थानीय सिफारिश समितिको निर्णय मान्य हुनेछ ।

3/3/11

६

Handwritten signatures and a blue stamp of the Ministry of Health and Family Welfare, Nepal.

९. हवाई उद्धार गरिएकी महिलाको तर्फबाट देहाय बमोजिमका कागजपत्रहरु मन्त्रालयमा पेश गर्नुपर्नेछ:-

- (क) स्थानीय तहको सिफारिश समितिको निर्णय प्राप्त गर्न दुर्गम क्षेत्रको कारणले समस्या भएमा प्रमुख जिल्ला अधिकारीले गरेको सिफारिश पत्र ।
- (ख) स्थानीय स्वास्थ्य संस्थाको प्रमुखले सिफारिश गरेको पत्र ।
- (ग) उद्धार गरिएकी महिलाको नागरिकताको प्रतिलिपि वा अन्य परिचय खुल्ने कागजातको प्रतिलिपि ।
- (घ) स्थानीय तहको सिफारिश समितिले उद्धारको लागि गरेको निर्णय सहितको पत्र वा सम्बन्धित स्थानीय तहको सिफारिश पत्र ।

१०. स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी व्यवस्था देहाय बमोजिम हुनेछ:-

- (क) ज्यान जोखिममा परेकी गर्भवती तथा सुत्केरी महिलाको स्वास्थ्य उपचार गर्नको लागि अनुसूची-२ बमोजिमका जिल्ला र स्थानीय तहबाट हवाई उद्धार गरी सम्बन्धित प्रदेशभित्र पर्ने अनुसूची-३ मा उल्लेख भए बमोजिमका पायक पर्ने नजिकका आमा सुरक्षा कार्यक्रम लागु भएका अस्पतालमा पुर्याउने व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
- (ख) हवाई साधन अवतरण भएको स्थानबाट विरामी अस्पतालसम्म ल्याउनको लागि तोकिएको अस्पतालले एम्बुलेन्स सेवा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
- (ग) माथि खण्ड(क)बमोजिमको अस्पतालमा स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयसँगको सहकार्यमा निःशुल्क उपचारको व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- (घ) अस्पतालमा भर्ना भएकी सुत्केरी महिलाको उपचार खर्च सहितको डिस्चार्ज भएको विवरण सम्बन्धित अस्पतालले महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालयमा पठाउनु पर्नेछ ।

११. हवाई उद्धार गरिएकी गर्भवती तथा सुत्केरी महिलाका लागि पोषण स्याहार तथा यातायात सहयोग:

(१) यस कार्यविधि बमोजिम हवाई उद्धार गरी सुविधा सम्पन्न अस्पताल सम्म ल्याइएकी ज्यान जोखिममा परेकी महिलाको सुत्केरी पोषण स्याहार तथा यातायात सहयोगका लागि एकमुष्ट रु. २०,०००।- (अक्षरूपी बीस हजार) उपलब्ध गराइनेछ ।

तर यस कार्यविधिमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि सरकारी निवृत्तिभरण प्राप्त गर्ने व्यक्ति तथा सामाजिक सुरक्षा कोषमा आवद्ध कर्मचारीको हकमा यस्तो सुविधा उपलब्ध हुने छैन ।

(२) यस कार्यविधि बमोजिम पोषण स्याहार तथा यातायात सहयोग रकम प्राप्त गरेका गर्भवती तथा सुत्केरी महिलालाई स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयबाट प्राप्त हुने सोही बमोजिमको खर्च दोहोरो पर्ने गरी प्राप्त हुनेछैन ।

[Handwritten signature]

५

[Handwritten signature]
[Handwritten signature]
[Handwritten signature]

ज्योति गुरुङ
मन्त्री

(३) हवाई उद्धार गरी सुविधा सम्पन्न अस्पतालसम्म ल्याइएकी गर्भवती तथा सुत्केरी महिलालाई प्रदान गरिने पोषण स्याहार तथा यातायात सहयोग रकम बैंक खाता जम्मा गरिदिनेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम गर्भवती तथा सुत्केरी महिलाको बैंक खाता रकम जम्मा गर्न नसेके अवस्थामा उद्धार गरिएको महिलालाई पोषण स्याहार तथा यातायात खर्चका लागि रु. बीस हजार सम्बन्धित अस्पतालबाट भुक्तानी दिइ सोको सोर्धभना मन्त्रालयबाट उपलब्ध गराउने ।

परिच्छेद -४

अनुगमन, मूल्यांकन तथा प्रतिवेदन

१२. अनुगमन, मूल्यांकन तथा प्रतिवेदन: (१) ज्यान जोखिममा परेका गर्भवती तथा सुत्केरी महिलाको हवाई उद्धार गरी उपचारका लागि ल्याइएको अस्पतालबाट आवश्यकता बमोजिमको स्वास्थ्य सेवा र पोषणा तथा सुत्केरी स्याहार खर्च उपलब्ध भए नभएको सम्बन्धमा स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय र मन्त्रालयबाट निरिक्षण तथा अनुगमन गरिनेछ ।

(२) "ज्यान जोखिममा परेकी गर्भवती तथा सुत्केरी महिलालाई हवाई उद्धार" सम्बन्धी कार्यको समीक्षा तथा मूल्यांकनको आधारमा आवश्यकता अनुसार उद्धार कार्यलाई परिर्माण गदैँ लगिनेछ ।

(३) मन्त्रालयबाट गर्भवती तथा सुत्केरी महिलाको हवाई उद्धार गर्नुपर्ने कारण, उद्धार पश्चातका कामको अनुगमन, उद्धार गरिएकी गर्भवती तथा सुत्केरी र नवजात शिशुको अवस्थाको सूचना अध्यावधिक गर्ने तथा उद्धार गर्न नपर्ने सुत्केरी समेतलाई उद्धार गरी यो व्यवस्थाको दुरुपयोग भए नभएको नियमित अनुगमन गरिनेछ ।

परिच्छेद-५

विविध

१३. अन्य व्यवस्था: (१) स्थानीय तहले स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयसँग समन्वय गरी स्थानीय स्तरमै बर्थिड सेन्टरको स्थापना, पर्याप्त स्रोतसाधन र दक्ष जनशक्तिको व्यवस्था गरी दीर्घकालीन रुपमा गुणस्तरीय प्रसूति सेवा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(२) स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय लगायत अन्य सम्बन्धित निकाय मार्फत स्वास्थ्य संस्थामा पर्याप्त पूर्वाधार, दक्ष प्रसूतिकर्मिको व्यवस्था र गुणस्तरीय यातायातको पहुँच पश्चात हवाई उद्धार कार्यलाई क्रमशः हटाउदैँ लगिनेछ ।

(३) हवाई उद्धारको क्रममा गर्भवती तथा सुत्केरी महिला र नवजात शिशुको अप्रिय घटना घटन गएमा आकस्मिक दुर्घटना भएको मानिनेछ ।

(४) स्थानीय स्वास्थ्य संस्थामा नगई आफैँले असुरक्षित रुपमा गर्भपतन गराएको अवस्थामा हवाई उद्धार सेवा प्रदान गर्नु बाध्य हुनेछैन ।

३३/१/११

९

३३/१/११

गर्वत गुरुङ्ग
मन्त्री

(५) यस कार्यविधिमा जुनसुकै कुरा उल्लेख भए तापनि ज्यान जोखिममा परेकी गर्भवती तथा सुत्केरी महिलाको तोकिएको स्वास्थ्य संस्थामा उपचारको लागि (स्वास्थ्य उपकरण: आइसियु भ्यान्टिलेटर, पूर्ण स्वास्थ्य सेवा) सेवा सुविधा उपलब्ध हुन नसक्ने भनि सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाले सिफारिश गरेको अवस्थामा वा तोकिएको प्रादेशिक अस्पताल भन्दा अन्य अस्पतालसम्मको दूरी नजिक भएमा वा खराब मौसमका कारण तत्काल तोकिएको अस्पतालमा लैजान सकिने अवस्था नभएमा अन्य सुविधा सम्पन्न स्वास्थ्य संस्थामा रिफर गर्न सकिनेछ ।

१४. खारेजी तथा बचाउ: दुर्गम क्षेत्रका ज्यान जोखिममा परेका गर्भवती तथा सुत्केरी महिलाहरूका लागि हवाई उद्धार सम्बन्धी कार्यविधि, २०७५ लाई खारेज गरिएकोछ । उक्त कार्यविधि बमोजिम भए गरेका काम यसै कार्यविधि बमोजिम भएको मानिनेछ ।

१५. प्रचलित कानून बमोजिम हुने: यस कार्यविधिमा उल्लेख भएको विषयको हकमा यसै कार्यविधि बमोजिम र अन्य कुराहरूको हकमा प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

१६. संशोधन: मन्त्रालयले यस कार्यविधिका प्रावधानलाई आवश्यकता अनुसार थपघट गर्न सक्नेछ ।

१७. बाधा/अड्काउफुकाउ: यस कार्यविधिमा स्पष्ट नभएका विषय वा अन्य विषयमा बाधा अड्कन फुकाउने अधिकार मन्त्रालयमा रहनेछ ।

डा. वसन्त गुरुङ्ग
सचिव

अनुसूची - १

मिति:

विषय: हवाई उद्धार सम्बन्धमा ।

हालसालै खिचेको फोटो

श्री प्रमुख/अध्यक्ष ज्यू

.....नगरपालिका/ गाउँपालिका

.....।

म/मेरोलगातार लामो प्रश्रव
वेधा (१८ घण्टा भन्दा बढि) लागि बच्चा जन्मन कठिनाई भएको, बच्चाको हात खुट्टा वा शरीर पहिला
निस्किएर बच्चा जन्मन कठिन भएको, शिशु जन्मेको ३० मिनेटसम्म पनि सालनाल ननिस्केको
(Retained Placenta), गर्भमा नै बच्चाको मृत्यु भएको, गर्भ अवस्थामा गर्भवती महिलाको अधिक हात,
खुट्टा र शरीर सुन्निएको, गर्भवती अवस्थामा हुने Ante Partum Haemorrhage-APH भएको,
प्रसूतिपछिको अवस्थामा हुने Postpartum Haemorrhage-PPH भएको, अधिक रक्तश्राव भएको, सुत्केरी
हुने क्रममा उच्च रक्तचाप तथा एकलम्सिया (Severe Pre-eclampsia & Eclampsia) भएको, पाठेघर
फुटेको लक्षण देखिएको, पाठेघर भन्दा बाहिर बच्चा बसेको शङ्का भएको, बच्चा जन्मेको २४ घण्टा
भित्रै बच्चा अत्याधिक निसास्सिएर सास फेर्ने गाह्रो (Severe birth asphyxia) भएको तथा रक्तअल्पता
भएको म/मेरोलाई स्थानीय स्वास्थ्य संस्थामा उपचार हुन नसकि ज्यान
जोखिमा पर्ने भएकोले तत्काल सुविधा सम्पन्न अस्पतालमा लैजाने व्यवस्थाको लागि सिफारिश गरिदिनु
हुन अनुरोध गर्दछु

निवेदक

नाम थर:

ठेगाना:

दस्तखत:

संलग्न कागजात

१. नेपाली नागरिकता वा परिचय खुल्ने अन्य प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि ।
२. स्थानीय स्वास्थ्य संस्थामा गर्भवती जाँच गरेको प्रमाण कागजातको प्रतिलिपि ।

७७७७७७७७

११

७७७७७७७७

७७७७७७७७

अनुसूची - २

दफा ४ सँग सम्बन्धित

पूर्ण रुपमा लागू भएको १९ जिल्ला	आंशिक रुपमा लागू भएका २९ जिल्ला
ताप्लेजुङ, संखुवासभा, भोजपुर, खोटाङ, सोलुखुम्बु, ओखलढुंगा, मनाङ, मुस्ताङ, रुकुमपूर्व, रुकुम पश्चिम, जाजरकोट, डोल्पा, कालिकोट, मुगु, हुम्ला, वझाङ, बाजुरा, अछाम, दार्चुला	पाँचथर: (फिदिम नगरपालिका बाहेकका सबै स्थानीय तह) इलाम: (माईजोगमाई गा.पा., सन्दकपुर गा.पा.) तेह्रथुम: (म्याङलुङ र लालीगुराँस नगरपालिका बाहेकका सबै स्थानीय तह) धनकुटा: (चौविसे गा.पा.) उदयपुर (ताप्ली गा.पा.) दोलखा: (भिमेधर र जिरी नगरपालिका बाहेकका सबै स्थानीय तह) रामेछाप: (उमाकुण्ड गा.पा.) सिन्धुली (घ्याङलेख गा.पा.) काभ्रेपलान्चोक: (महाभारत गा.पा., चौरीदेउराली गा.पा.) सिन्धुपाल्चोक: (पाँचपोखरी थामपाल गा.पा., हेलम्बु गा.पा., जुगल गा.पा.) रसुवा: कालिका गा.पा र उत्तरगया गा.पा. बाहेकका सबै स्थानीय तह नुवाकोट: (दूप्चेधर गा.पा.) धादिङ: (रूबीभ्याली गा.पा, गंगा जमूना गा.पा, खनिर्यौवास गा.पा.) गोरखा: (चुमनुव्री गा.पा, धार्चे गा.पा., आरुघाट गा.पा., सिरानचोक गा.पा., अजिरकोट गा.पा., बारपाक सुलिकोट गा.पा.) लमजुङ: (दूधपोखरी गा.पा., क्वहोलासोथार गा.पा.) स्याङजा: (हरिनास गा.पा, कालीगण्डकी गा.पा.) पर्वत: (जलजला गा.पा र मोदी गा.पा.को उत्तरतर्फ घ्याम्पाल क्षेत्र) म्याग्दी: (बेनी नगरपालिका बाहेकका सबै स्थानीय तह) बाग्लुङ: (ढोरपाटन न.पा., बडिगाड गा.पा., निसिखोला गा.पा., बरेङ गा.पा., तमानखोला गा.पा.,) नवलपरासी: (बर्दघाट सुस्ता पूर्व हुप्सेकोट गा.पा.) गुल्मी: (मालिका गा.पा., कालीगण्डकी गा.पा.) प्यूठान (नौबहिनी गा.पा.) रोल्पा: (रुन्टिगढी र त्रिवेणी गापा बाहेक सबै स्थानीय तह) जुम्ला: (चन्दननाथ नगरपालिका बाहेक सबै स्थानीय तह) सल्यान: (कपुरकोट गा.पा. बाहेक सबै स्थानीय तह) दैलेख: (गुराँस गाउँपालिका बाहेक सबै स्थानीय तह) डोटी: (दिपायल सिलगढी नगरपालिका बाहेक सबै स्थानीय तह) बैतडी: (दशरथ चन्द नगरपालिका बाहेक सबै स्थानीय तह) डडेलधुरा (आलिताल गा.पा., नवदुर्गा गा.पा., परशुराम गा.पा.)

७/११/११

पार्वत गुरुङ
मन्त्री

अनुसूची - ३

दफा १० संग सम्बन्धित

सि. न	स्थानको विवरण	तोकिएको अस्पताल
१	प्रदेश नं. १	कोशी अञ्चल अस्पताल मोरंग,
२	प्रदेश नं. २	सगरमाथा अञ्चल अस्पताल सप्तरी, जनकपुर अञ्चल अस्पताल जनकपुर नारायणी उप क्षेत्रीय अस्पताल पर्सा, विरगन्ज,
३	बागमती प्रदेश	परोपकार प्रशुती तथा स्त्रीरोग अस्पताल थापाथली, भरतपुर अस्पताल चितवन,
४	गण्डकी प्रदेश	पश्चिमान्चल क्षेत्रीय अस्पताल पोखरा
५	प्रदेश नं. ५	लुम्बिनी अञ्चल अस्पताल, राप्ती उप क्षेत्रीय अस्पताल, भेरी अञ्चल अस्पताल बाँके नेपालगञ्ज
६	कर्णाली प्रदेश	कर्णाली स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान जुम्ला, मध्यपश्चिम क्षेत्रीय अस्पताल सुर्खेत
७	सुदूरपश्चिम प्रदेश	सेती अञ्चल अस्पताल धनगढी

Handwritten signature

Handwritten signature
Handwritten signature
Handwritten signature

गणेश गुरुङ्ग
 नज्दी